

Recenzent

Bydgoszcz dn.21.05.2023.

dr hab. Joanna Żółkoś-Zagdańska

dziedzina: sztuki muzyczne

dyscyplina: wokalistyka

Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

RECENZJA

rozprawy doktorskiej wraz z zapisem elektronicznym dzieła artystycznego mgr Joanny Świniarskiej- Szebeszczyk sporządzona w związku z postępowaniem doktorskim w dziedzinie: sztuki, dyscyplinie: sztuki muzyczne

Zleceniodawca recenzji:

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie

Dokumentacja:

1. Wykaz dorobku artystycznego (koncerty, spis fonogramów), twórczych prac zawodowych, dyplom ukończenia Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach

2. List Przewodniczącego Rady ds. Nadawania Stopni Naukowych i Stopni w Zakresie Sztuki Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie powołujący dr hab. Joannę Żółkoś -Zagdańską do wzięcia udziału w charakterze recenzenta rozprawy doktorskiej wraz z zapisem dzieła artystycznego pracy doktorskiej mgr Joanny Świniarskiej -Szebeszczyk dn.24.03.2023r.

Przedstawienie podstawowych danych o kandydacie

Joanna Świniarska-Szebeszczyk jest absolwentką Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Tytuł magistra sztuki na Wydziale

Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu, kierunek- Jazz i Muzyka Estradowa, specjalność- Wokalistyka Jazzowa otrzymała 23 września 2017r.

Przebieg pracy naukowo-zawodowej:

01.10.2019- asystent Katedry Muzyki Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, popularyzatorka muzyki dla dzieci, młodzieży, dorosłych (zajęcia wokalne , umuzykalniające, koncerty) w różnych placówkach i ośrodkach kultury na terenie województwa śląskiego: Szkoła Muzyczna Yamaha w Jastrzębiu Zdroju, Wodzisławiu i Raciborzu, Multistage Studio w Tychach, Akademia Umiejętności Artystycznych PasjonArt w Lublińcu i Gliwicach, Szkoła Muzyki Rozrywkowej II stopnia Muzowia - Gliwice i Ruda Śląska, Fabryka Muzyki w Rybniku, Miejski Dom Kultury w Myszkowie oraz w innych rejonach Polski: Nowohuckie Centrum Kultury w Krakowie, Miejski Dom Kultury w Piotrkowie Trybunalskim.

Działalność artystyczna:

2019- płyta CD pt. "Żyj kolorowo" kwartet wokalny The Sound Pack i Yarosh Organ Trio, polskie piosenki jazzowe w autorskich opracowaniach

2019- płyta CD The Sound Pack, standardy jazzowe

Joanna Świniarska-Szebeszczyk wykazała w dokumentacji szereg koncertów (lata 2014-2023) głównie jako członkini kwartetu wokalnego The Sound Pack, udzielała się także w solowych prezentacjach między innymi: koncerty symfoniczne, z big bandem, konkursy wokalne oraz w zespole towarzyszącym innym wykonawcom. Międzynarodowe: 10 koncertów w Czechach, 1 na Słowacji, krajowe: 37 koncertów w tym 2 on-line.

Nagrody, stypendium, jury:

2014- stypendium Marszałka Województwa Łódzkiego w kategorii "Młody Twórca", 2014- wyróżnienie w IV Ogólnopolskim Konkursie Al Legro tribute to Szpilman, 2015- wyróżnienie oraz nagroda "open" za autorską kompozycję w Międzynarodowym Konkursie Piosenki scena@niemena w ramach X Festiwalu Młodych Talentów NIEMEN NON STOP, 2018- wyróżnienie w 10 edycji Konkursu Swingujący Kruk na Międzynarodowym Festiwalu Jazzu Tradycyjnego Hot Jazz Spring. Udział w jury: międzynarodowe- 1, krajowe- 2.

Tytuł dysertacji:

Analiza zagadnień wykonawczych dotyczących improwizacji wokalnych w muzyce jazzowej na podstawie wybranych przykładów.

Rozprawa doktorska składa się z następującego układu części i rozdziałów:

Część I -dzieło artystyczne pracy doktorskiej w formie zapisu elektronicznego
Część II- opis dzieła artystycznego pracy doktorskiej wraz z wstępem wprowadzającym w tajniki wiedzy o improwizacji i jednocześnie otwierającym pisemną wypowiedź złożoną z 4 rozdziałów, zakończenia, bibliografii.

Według autorki praca ma na celu zbadanie wokalnych improwizacji metodą scat zarówno własnych jak i wybranych artystów.

Pierwszy rozdział -"***Improwizacja wokalna w muzyce jazzowej- rys historyczny i jej czołowi przedstawiciele***" w sposób rzetelny przedstawia najbardziej charakterystycznych jazzowych wokalistów, mistrzów improwizacji poczynając od L. Armstronga, E. Fitzgerald, L. Watsona, S. Vaughan, B. Carter, C. McRae. Artystom, którzy szczególnie przyczynili się do rozwoju wspomnianej metody śpiewu autorka poświęca szerszy opis badając ich dokonania. Listę czołowych, omawianych postaci tej części dysertacji zamykają Mark Murphy, Al Jarreau, Bobby McFerrin oraz Urszula Dudziak.

Drugi rozdział pt. "***Zagadnienia wykonawcze związane z improwizacją wokalną w muzyce jazzowej***" posiada cztery podrozdziały i skupia naszą uwagę na tzw. "narzędziach" czyli wiedzy teoretycznej świadomie oraz intuicyjnie stosowanej w praktyce podczas wokalnych wypowiedzi. Zapoznajemy się z podstawowymi elementami improwizacji: rytmem (swing, określenia rytmiczne), artykulacją (określenia różnych elementów, efektów artykulacyjnych często kształtujących frazę i brzmienie jazzowe), harmonią (między innymi możliwość zastosowania do improwizacji skal muzycznych na podst. występujących poszczególnych akordów w utworze), techniką wokalną w kontekście improwizacji (emisja głosu), metodą scat (muzyczny język wokalne improwizacji).

Trzeci rozdział pt. "***Indywidualny język artystyczny w jazzowej improwizacji na przykładach Kurta Ellinga, Ala Jarreau, Elli Fitzgerald***" nakreśla sylwetki i najwybitniejsze dzieła wybranych legend jazzu. Autorka rozprawy doktorskiej

na podstawie sporządzonych transkrypcji improwizacji poddaje analizie ukształtowany styl wykonawczy charakterystyczny dla każdej z omawianych postaci. Łącznie bada dziewięć solówek z następujących utworów: "Pandora's Pocket" z płyty pod tym samym tytułem trębaczka Rexa Richardсона, na której gościnnie wystąpił Kurt Elling(1997), "Nature boy" z solowego albumu The Messenger Kurta Ellinga (1997),"Close Your Eyes" z debiutanckiej płyty Kurta Ellinga, "Take Five" koncertowe wykonanie z płyty Ala Jarreau Look to the Rainbow(1977),"Groovin' High" z płyty Accentuate the Positive Al Jarreau (2004)," Spain" z albumu Al Jarreau This Time (1980),"Blue Skies" z albumu Ella Fitzgerald Sings the Irving Berling Songbook (1958),"It Don't Mean a Thing"solo Elli Fitzgerald pochodzi z koncertu zarejestrowanego w Sztokholmie(1957),"All of Me" z albumu Ella Swings Gently with Nelson (1962).

Ostatni, czwarty rozdział" **Opis nagranych materiałów**" został nagrany na nośniku CD i umieszczony w kopercie na trzeciej stronie okładki rozprawy doktorskiej. Podobnie jak w poprzednim rozdziale mgr Joanna Świniarska-Szebeszczyk analizuje tym razem własne partie solowe występujące w czterech autorskich utworach oraz czterech standardach jazzowych. Są to: "Simply" - (autorka muzyki), "Coś innego"- (autorka muzyki), "Ballada"- autorka muzyki, "Odnaleźć cię"- autorka muzyki i tekstu, "Triste"- muz./sł. A. C. Jobim, "All of Me"- muz./sł.G. Marks, S. Simons, "Gentyl Rain"- muz./sł. L. Bonfa, "Boblicity"(Bebop Lives)- muz. C. Henry, B. Evans, sł. M. Murphy.

Zakończenie skłania autorkę do podsumowania podjętych w dysertacji zagadnień, wniosków a także refleksji dotyczących wpływu pracy na postrzeganie własnej twórczości, osobistego rozwoju. Koniec pracy jest również wspomnieniem improwizatorskiego kunsztu wybranych postaci cyt. str.132

"Dzięki temu zrozumiałam, że warto jest czasem porzucić "walkę" o bezbłędnie wyśpiewane dźwięki pochodzące z konkretnej skali na rzecz eksperymentu ze strukturami muzycznymi- być niczym perkusista (Al Jarreau)- lub też spróbować wydobyć z siebie niekonwencjonalnie brzmiące "odgłosy", dające niezapomniany efekt kolorystyczny oraz zwiększające napięcie całej wypowiedzi (Kurt Elling)".

Ocena dysertacji

Merytoryczna zawartość badawczo-analitycznej rozprawy doktorskiej jest zgodna z wybranym tytułem dysertacji. Do niniejszej pracy zastosowano metody: monograficzną (przedstawienie kluczowego elementu jakim jest indywidualny styl wykonawczy z perspektywy pracy zaprezentowany w wokalnych improwizacjach), obserwacyjną (proces kształtowania stylu wykonawczego, zachodzące w nim zmiany itp.), badania dokumentów (wybrana literatura, udokumentowane informacje).

Wnikliwie i w interesujący sposób czerpiąc z różnorodnych oraz prawidłowych źródeł (bibliografia: 23 pozycje- prace zwarte, 12 pozycji- źródła internetowe) autorka w każdym z rozdziałów porusza istotną dla pracy naukowej problematykę wykonawczą stosowaną w jazzie. Dwa pierwsze rozdziały i podrozdziały pracy oferując skutecznie wiedzę historyczną, teoretyczną, uświadamiają, porządkują i wprowadzają w kolejne zagadnienia związane z analizami autorskich transkrypcji improwizacji chorusów solo. Łącznie badanych jest 17 partii solowych zarówno wybranych ikon jazzu jak i wokalnych interpretacji mgr Joanny Świniarskiej-Szebeszczyk pod kątem zasad, elementów występujących w dziele muzycznym takich jak : brzmienie, melodyka- jej budowa w kontekście harmonicznym, rytm, artykulacja, dynamika, ekspresja, frazowanie oraz techniczno-wykonawczych, intuicyjnych predyspozycji rozpatrywanego artysty. Rozprawa doktorska nie budzi zastrzeżeń pod względem stylu pisania pracy. Na szczególną uwagę zasługują: rozdział drugi, który jest cennym źródłem informacji, pozyskanych określeń (tzw. "ciekawostek" dotyczących określeń np. rytmu) stosowanych wyłącznie w muzyce jazzowej oraz obszerny, opisowy materiał realizowanych analiz (rozdział III i IV).

Podany na początku dysertacji cel pracy dotyczący specyfiki improwizowanych wypowiedzi autorskich i wybranych wokalistów metodą scat został z odpowiednią dbałością zbadany. Stanowi materiał teoretyczny, dydaktyczny, praktyczno-analityczny (transkrypcje improwizacji solo) do poszerzenia, uzupełnienia wiedzy a także do podjęcia przez przyszłych adeptów wokalistyki skomplikowanej lecz odkrywczej sztuki znalezienia indywidualnego języka artystycznego.

Dzieło artystyczne pracy doktorskiej

Dzieło artystyczne pracy doktorskiej mgr Joanny Świniarskiej- Szebeszczyk zostało elektronicznie zapisane na nośniku CD. Składa się z ośmiu utworów zrealizowanych w Monochrom Studio, Studio Koncertowe Polskiego Radia w Katowicach. Współwykonawcami są dwaj pianiści:

Kajetan Borowski- utwory: 1,2 3,4,7

Bogusław Kaczmar- utwory: 5,6,8.

1. *Simply*- muz. Joanna Świniarska- Szebeszczyk

Miniatura muzyczna w stylu jazz-latino, wpływy bossa-novy, samby. Interpretacja duetu (śpiew, fortepian) wprowadza nas w optymistyczny nastrój, który wyraźnie odpowiada naturalnym, brzmieniowym predyspozycjom wokalistki. Lekkość, plastyka barw w pokonywaniu interwałów metodą scat oraz stosowna do proponowanego stylu rytmizacja stanowią główny nurt wykonania wokalne, instrumentalnej partii tematu i improwizacji.

2. *Coś innego*- muz. Joanna Świniarska- Szebeszczyk

Drugi utwór autorski, o formie AAB ma ciekawą, nieregularną konstrukcję rytmiczną. Kompozycję i interpretację duetu odbiera się jako pewnego rodzaju dialog wokalistki i pianisty z zgrabnie zaaranżowanymi motywami melodycznymi w zmiennym metrum. W improwizacji wokalne występuje kontynuacja zmiennego metrum na 7/8 i 5/8 następnie przechodzącego w metrum 6/8. Na uwagę zasługują wykazane atuty wokalne takie jak: skala głosu, brzmienie (także dźwięki rejestru piersiowego) oraz skuteczne utrzymanie wokalne- instrumentalnego specyficznego klimatu, koloru w temacie i improwizowanej partii utworu.

3. *Ballada* - muz. Joanna Świniarska- Szebeszczyk

Trzeci utwór autorski rozpoczyna się prologiem od ad libitum instrumentalnego (fortepian) i wokálnego. Kompozycja w całości tak jak poprzednie wykonywana jest metodą scat oraz wokalizami. W interpretacji uwydatniony jest odpowiedni

indywidualny "czas" trwania poszczególnych, kolejnych fraz. Balladowy charakter skłania do melancholii, "szerokości" wokalne. Dlatego odmienna, ruchliwsza rytmicznie improwizacja złożona z synkopowanych szesnastek i ósemek pozwala uniknąć monotonii i wzbogaca muzycznie utwór.

4. **Odnaleźć cię**- muz. i sł. Joanna Świniarska- Szebeszczyk

Czwarty autorski utwór zamyka w zarejestrowanym materiale muzycznym cykl własnej twórczości kompozytorskiej i literackiej Joanny Świniarskiej-Szebeszczyk. Interpretacja wokalna pomimo balladowego i nostalgicznego nastroju różni się od poprzedniej propozycji. Po raz pierwszy słyszymy wokalistkę śpiewającą z polskim tekstem i pomimo melodii o charakterze jazzowym mamy wrażenie jakby autorka wykonywała przebojowe motywy polskojęzycznej piosenki. Słuszny zabieg, który dodaje wiarygodności a słowa dosadniej podkreślają muzyczne znaczenie. Interesująca, aczkolwiek trudna do realizacji jest partia improwizowana a capella z zachowaniem wybranej konstrukcji harmonicznego.

5. **Triste**- muz. i sł. A. C. Jobim

Utwór utrzymany w stylu bossa-nova. W interpretacji duetu prawidłowe dostosowanie partii wokalnych i instrumentalnych do wybranego stylu oraz aranżacji.

6. **All of Me**- muz. G. Marks, sł. S. Simons/G. Marks

Standard jazzowy przedstawiony w oryginalnej pulsacji swingowej. Wokalistka prawidłowo realizuje swoją partię jednak w mojej opinii nieco niższa tonacja pozwoliłaby swobodniej wyeksponować walory tematu. Być może ten zabieg przyczynił się do korzystnego wykorzystania dobrze brzmiących rejestrów głosowych w dalszej części utworu czyli wokalne improwizacji.

7. **Gentle Rain**- muz. L. Bonfa, sł. M. Dubey

W oryginalnej wersji utwór utrzymany w stylu bossa-novy. Interpretacja duetu jest oparta na nowym autorskim pomycie aranżacyjnym. Mianowicie części A mają zmienione metrum z 4/4 na 7/8 w części B powracają do pierwowzoru. Improwizacja także pozostaje w metrum 7/8 na wybranej konstrukcji

harmoniczej. Zaproponowana wersja interpretacji wzbogaca aspekt wykonawczo-artystyczny nie gubiąc charakteru utworu.

8. *Boplicity*- muz. G. Evans/ c. Henry, sł. M. Murphy

Standard jazzowy w wersji z warstwą literacką. Zaproponowany schemat rytmiczny to groove na 4/4 z triolowym podtekstem, ósemki tematu duet interpretuje w swingowej pulsacji. Natomiast solo chorus opiera się na przebiegu formalnym wykonywanego tematu. Przyjęte nieco szybsze tempo niż w oryginalnej wersji skłoniło wokalistkę do odpowiedniego wyartykułowania tekstu muzycznego i literackiego. Po wykazaniu dosyć efektownego tematu nastąpił pewien niedosyt energetyczności, podsyłania pulsu swingowego w wokalne improwizacji.

Joanna Świniarska- Szebeszczyk podjęła próbę zmierzenia się z różnorodnym pod względem stylistycznym muzycznym materiałem w duetach (śpiew, fortepian). Niewątpliwie wykazała prawidłowość emisyjną, skalę głosu, budowę nastroju, plastykę barw, świadomość stosowania skal muzycznych w partiach solowych, odpowiednie frazowanie zaproponowanych melodycznych improwizacji także w zmiennym metrum. Drobne uwagi częściowo wspomniane wyżej przy opisie każdego nagrania dotyczą interpretacji standardów jazzowych, które "pozornie łatwe" zwłaszcza w duecie wymagają szczególnych umiejętności budowania dramaturgii utworu stosując odpowiednią estetykę wykonawczą wspomaganą artykulacją, dynamiką powiązaną z pulsem, ekspresją, pomysłami rytmicznymi zarówno w temacie jak i w chorusach solo. Stosowane zabiegi wokalne w standardowej części materiału czasami nadmierna staranność utrzymania jazzowego brzmienia, stylu (np. stosowanie glisand, schodzenia z dźwięku) spowodowała w minimalnym zakresie (pojedyncze dźwięki) zakłócenie poczucia intonacyjnej wyrazistości. Natomiast wokalnie-instrumentalna interpretacja autorskich kompozycji odłoniła nieco inne cechy osobowości artystycznej: świeżość wykonawczą, identyfikację z warstwą muzyczną, aranżacyjną, tekstową, spójność i interakcję z towarzyszącym pianistą.

Zapis nutowy wszystkich transkrypcji improwizacji jest zgodny z realizacją wokalną chorusów solo.

Konkluzja

Z wykazanej dokumentacji działalności artystycznej poznajemy Joannę Świniarską-Szebeszczyk jako wokalistkę- solistkę, kameralistkę, kompozytorkę, autorkę tekstów, laureatkę międzynarodowych i ogólnopolskich festiwali muzycznych.

Oprócz pracy koncertowej udziela się dydaktycznie będąc nauczycielem akademickim, jest propagatorką inicjatyw muzycznych, projektów umuzykalniających dla dzieci i młodzieży.

Rozprawa doktorska wraz z doktorską pracą artystyczną zapisaną na nośniku CD stanowi nowe ujęcie omawianej problematyki w zakresie: badań dotyczących autorskich opracowań i szczegółowych analiz transkrypcji improwizacji chorusów solo metodą scat w własnym nagrany muzycznym materiale oraz wybranych utworach (9 pozycji) wybitnych przedstawicieli wokalistyki jazzowej. Przyjęty i zaproponowany w analizie schemat badań dotyczący elementów dzieła muzycznego w pełni obrazuje specyfikę stosowania metody scat w improwizacji jazzowej. Często wręcz sprawozdawczy, emocjonalny charakter opisu opracowanych partii solowych pobudza wyobraźnię i zachęca czytelnika do zmierzenia się z poszukiwaniem indywidualnego języka wykonawczego.

Stwierdzam, że przedłożona rozprawa doktorska wraz z dziełem artystycznym pracy doktorskiej oraz dorobek artystyczny, działalność twórcza Joanny Świniarskiej-Szebeszczyk spełniają warunki ustawy.

Popieram wniosek o przyznanie stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne.

dr hab. Joanna Żółkoś- Zagdańska